

Si els grans sabessen llegir

Sembla que s'acaba d'instal·lar en aquesta sala, Empar de Lanuza, i tot té un aire una mica provisional. Però la màquina té lloc, damunt la taula i hi ha, al costat, papers escrits a mà, plens de correccions, amb projectes o fragments de noves narracions, amb esquemes i idees. L'escriptora ha fet aquests dies una conferència sobre la funció educativa del joguet, ha participat en una taula redona a la primera Setmana de Literatura Infantil celebrada a València i ha enviat una comunicació sobre utilització creativa de la rondallística tradicional a unes jornades semblants que es feien a Barcelona.

A més, acaba de publicar un nou llibre, una novel·la breu, titulada *Aventura d'una desventura*, amb il·lustracions del seu germà Adrià. Fa set anys que va guanyar el premi Folch i Torres de narració infantil, amb *El savi rei boig* (ara ja porta sis edicions en català i en castellà). Entremig hi ha d'altres títols: *Bon viatge, Pitblanc!*, *Història de mans, De qui serà?*, *Els números accidentats*, *El llibre d'anar anant*, *Les indagacions d'Hemifells SA*, *Mitja dotzena* i alguns altres: novel·la, contes i teatre amb uns mateixos destinataris, els xiquets i les xiquetes.

Empar de Lanuza (trenta-cinc anys, casada, dos fills, llicenciada en Pedagogia) explica, acabant-se ja les festes de Nadal i de Reis, quin és el millor moment per regalar llibres als xiquets, ¿ara, sempre o mai?

—Qualsevol moment és bo. Cal que els xiquets descobresquen, ja de ben menuts, què és mirar llibres. Després, ells mateixos en demanen quan entren a una llibreria o a un quiosc.

Fa uns dies, a la Setmana de Literatura Infantil de València, hi hagué una taula redona sobre aquestes qüestions. Algú va dir que si els xiquets descobrixen els llibres abans de començar la iniciació a la lectura —que sempre representa un esforç—, se'ls crea un afecte pel paper imprès que durarà sempre. Se'ls produeix, de fet, una necessitat. Després, ells mateixos voldran satisfer-la. Però, és clar, no són ells els compradors. Els llibres els arriben a través dels adults i depenen dels pares o dels mestres perquè els arriben.

La literatura infantil, un gènere en quart creixent. Una escriptora valenciana hi afegeix llibres i opinions, perquè els xiquets siguen millors lectors que els pares. O iguals, si més no.

A. Camps

—¿I si els adults són poc donats a la lectura?

—És el problema. La gent llegeix ben poc i el costum d'anar a biblioteques és tan poc estès com el d'anar a llibreries. A més d'això, ací, al País Valencià, només ara comença a haver-hi, com aquell qui diu, biblioteques infantils i les que hi ha no sempre tenen mitjans per a mantenir un fons bibliogràfic prou ric. Són els adults els qui han de sensibilitzar els

JORDI VICENT

xiquets cap al tracte amb els llibres, comprant-los-en o a través del préstec bibliotecari. És el que passa arreu d'Europa, ara que en parlen tant.

—Aquestes setmanes de literatura infantil, ¿serveixen per a alguna cosa?

—La de València ha estat una primera experiència, em sembla que molt útil, malgrat les limitacions. Són una bona manera de mostrar què hi ha darrere dels llibres infantils, quins problemes, quines persones. A Barcelona, tot això ho tenen ja molt provat, però ací s'està començant i hi ha bones perspectives. Sobretot, per l'esforç que hi posen els organitzadors. És un problema de temps, de

xer situacions i persones extraordinàries, gent que potser també ha clavat el peu allà on les convencions aconsellen no ficar-lo.

A banda això, treballa en uns encàrrecs, sobretot en uns contes breus, per a xiquets de set a nou anys. Apareixeran cap a la fira del llibre i contenen algunes novetats.

—¿T'ho passes bé escrivint?

—Sí que em diverteix. Més que escriure, tota la mecànica anterior, anar imaginant els personatges, complicar-los l'existència, fer-los resoldre un problema o altre, fer treballar la màquina de la imaginació, fabricar la història i veure com acaba.

—Això de la literatura infantil és

que puga atraure'ls, que no els cansi. Els xiquets no s'han de cansar mai.

—De tota manera, hi ha diferències entre els que s'entenia abans com a literatura infantil i el que feu ara.

—Els adults, en general, han tardat molt a assimilar les necessitats dels xiquets, en això com en tot, més enllà de les exigències físiques més immediates. Molt sovint, han tractat simplement de traspasar-los certes normes —morals, d'urbanitat, etc— amb una disfressa literària, de vegades tan coent, tan cursi, que els feia repugnar de la lectura per sempre més. I, mentrestant, hi havia autors que, sense haver-s'ho proposat massa clarament (Salgari, Dickens, Twain,

JORDI VICENT

«Els adults han tardat molt a assimilar les necessitats dels xiquets».

crear la tradició.

—A banda tota aquesta pedagogia sobre els xiquets i el paper imprès amb lletra i estampes, alguna cosa deus escriure.

—Acabe de publicar *Aventura d'una desventura*, que és un llibre una mica irònic que està funcionant bé. Tot comença quan un senyor de vida ordenada i meticulosa té la desgràcia de clavar un peu en una armadura de pantalla de làmpada. I no se la pot traure de cap de les maneres. Això canvia la seua vida i el fa coné-

tot un món especial, un gènere amb les seues categories i amb les seues divisions. ¿Tu de quin cantó estàs?

—La literatura infantil és un conjunt d'escrits amb valor literari, destinats en principi a lectors infantils. Però els xiquets saben molt i volen saber més, tenen una curiositat immensa i cap gènere no pot omplir-la. Igual que els adults, però d'una altra manera. Tot els interessa: la història, l'experimentació científica, la fantasia més arriscada i el realisme més fidel. La qüestió és escriure de manera

Stevenson, Verne) encertaven un camí que resultava atraient per a aquest públic tan difícil que són els xiquets. El cas d'*Alicia*, de Lewis Carroll, marca tot un canvi.

—I ara, ¿què passa?

—La situació ha fet un gir total. S'ha diversificat enormement la quantitat de registres d'allò que anomenen literatura infantil. Italo Calvino, Gerald Durrell, per exemple, potser continuen d'alguna manera aquella línia de literatura adulta que interessa els xiquets. Però, al costat d'ai-

xò, hi ha una producció riquíssima de textos, que en el cas de Michel Ende és curiós, ha revaloritzat la literatura fantàstica i ha acostat els adults a allò que en un principi fou pensat per a infants. Un dels meus autors favorits és Roald Dhal, tant quan escriu per adults com quan ho fa per a infants.

—*¿I les il·lustracions?*

—Ja fa molts anys que la tècnica

biografia, la poesia, les simples descripcions... Hi ha moltes fórmules encara per encetar, si més no entre nosaltres.

—*De tota manera, tornant a això del còmic, ¿no hi ha el perill que la imatge vença la paraula?*

—No són mitjans que s'exclouen. Seguir les vinyetes d'un còmic no pot substituir el plaer de crear-se un ma-

tura infantil ha entrat a les escoles, allà on només s'admetia el llibre de text, on una novel·la o un tebeo que el mestre trobava era immediatament subjecte d'incautació.

—De vegades he sentit mestres que es queixaven, perquè els alumnes no llegeixen, no van a la biblioteca ni tenen llibres a casa. També he sentit dir que l'escola mediatitza la lectura. Llegir és un fet lúdic i individual, que ha d'estar motivat per uns condicionaments socials, escolars i familiars. S'ha de potenciar l'ús escolar de la literatura infantil i s'ha de donar més entrada als llibres. Això vol dir, també, orientar els mestres amb guies de lectura i material suficient.

—*¿I quina intervenció hi tenen els pares?*

—Gràcies, sobretot, a l'escola, on era important un fum de matèries duríssimes i importantíssimes, els pares han cregut que llegir era perdre el temps. Se m'acudeix que Tonucci, si no ho ha fet ja, podria dibuixar unes vinyetes amb la seua gràcia habitual on ens traspassàs la desorientació del futur petit lector.

De dos a tres anys: «no toques els llibres, que els trencaràs». Als cinc anys: «a l'escola es passa el dia jugant, la mestra que té no li ensenya res: no té ni llibre». Als sis anys, quan comença l'etapa d'aprenentatge: «el pare et comprarà un llibre». Als set anys: «està molt enjogassat, no agarra un llibre». Als vuit anys: «deixa de fer l'aca i agarra un llibre». Dels nou anys endavant: «deixa el llibre i posa't a fer les matemàtiques, que les portes molt malament».

Això que diu Empar Lanuza és el que, en caricatura, sol passar. I ningú no en té la culpa. Hi ha molta gent que només coneix els llibres pels fascicles o pels lloms (i encara si la televisió els anuncia). Un llibre és, també, un producte de consum. Com els cromos, com els xiclets i com els horribles productes de la pastisseria industrial que els papàs solen comprar als nens. Però, més útils. Fer que la situació canvie no serà ràpid, encara que siga urgent. De moment, cada dia hi ha més llibres infantils en català. Cal suposar que la cosa marxa.

O potser no, tal volta només comença la lluna a caminar i quedarà tot en quart creixent. Les històries de xiquets, com la lluna, vénen i van. Mentre transcriu l'entrevista, veig en una finestra llunyana com uns xiquets juguen a les amagadetes, sota la taula, enfilant-se pel sofà, esquivant la mare. ¿Els cal un llibre? Potser sí, en un altre moment. □

JORDI VICENT

«Hi ha moltes fórmules encara per encetar...».

dels impressors s'ha posat al costat dels xiquets. Pense en els llibres desplegables, en els magnífics colors d'alguns volums de la primera part d'aquest segle. Això ha anat en augment i ara es fan —si els editors ho poden pagar— llibres d'una riquesa gràfica extraordinària i de grans il·lustradors. M'agraden Randall Jarell, Mitsumasa Anno i Gabrielle Vincens entre els estrangers. Dels d'ací, no te'n diré res, però n'hi ha de magnífics.

—*I hi ha el còmic.*

—És clar, els xiquets han de tenir llibres i han de tenir còmics, perquè la il·lustració, la imatge, és tan important com el text. I, de vegades, més.

—*Dintre del text també hi ha gèneres.*

—Personalment, vaig començar escrivint contes, potser per allò de «en el principi va ser el conte», que em deia un dia Enric Valor. Després he fet novel·la i teatre, però hi ha molt a assajar. Tot pot entrar en la literatura infantil: la biografia, l'auto-

teix les imatges a partir del que va llegint, del llenguatge escrit. ¿Què passa quan veiem una pel·lícula basada en una novel·la que ja hem llegit? I això val tant per als menuts com per als grans... No trobem les mateixes sensacions, ens ho havíem imaginat d'una altra manera, encara que l'adaptació siga fidel i, la pel·lícula, ben feta. I, també, ¿quantes vegades, si hem vist primer la pel·lícula, no hem buscat després el llibre amb interès? I fins i tot per a trobar-hi més suggestions.

Generalment ens impacta més l'obra escrita, perquè ens permet la llibertat d'imaginar la realitat o la fantasia d'una manera més rica que no les elaboracions ja fetes, ni que siga per un bon director, uns bons actors o uns bons dibuixants.

De qualsevol manera, tot forma part del bagatge cultural de les persones, des del principi de la vida. No té cap sentit voler establir fronteres ni qualificacions massa rígides.

—*Després de molts anys, la litera-*